

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI TAYYORLASHDA LIDERLIK SIFATLARINING SHAKLLANGANLIGI KASBIY BARQARORLIK OMILI SIFATIDA

Muallif: Abdullayeva Gulsanam , Toshkent Oriental Universiteti

Pedagogika yo'nalishi

Kirish va dolzarbligi: Zamonaviy dunyoda ta'lim tizimining globallashuvi va raqamli transformatsiyasi bo'lajak o'qituvchilar kadrlariga nisbatan mutlaqo yangicha ijtimoiy-kasbiy talablarni qo'ymoqda. Bugungi kun maktab o'qituvchisi nafaqat o'z fanining nazariy asoslarini yetuk biluvchi mutaxassis, balki dars jarayonida murakkab ijtimoiy-pedagogik muhitni modernizatsiya qila oladigan, talaba-yoshlarni umumiy intellektual maqsadlar sari yetaklay oladigan innovatsion lider bo'lishi lozim. Oliy pedagogik ta'lim jarayonida talabalarda etakchilik va tashkilotchilik salohiyatini shakllantirish shunchaki ixtiyoriy vazifa emas, balki davlat ta'lim standartlaridan kelib chiquvchi ijtimoiy-pedagogik zaruriyatdir.

Muammoning mazmuni: Pedagogik liderlik qobiliyati — bu o'qituvchining kasbiy kompetensiyalarining oliy darajasi bo'lib, u o'z ichiga yuqori darajadagi kommunikativlik, empatiya, nostandart va ekstremal vaziyatlarda tezkor hamda tahliliy qaror qabul qilish, jamoani umumiy g'oya atrofida jipslashtirish va motivatsiya bera olish xususiyatlarini qamrab oladi. Biroq, an'anaviy oliy ta'lim tizimida talabalarga ko'proq ma'lumotlarni yodlash (reproduktiv ta'lim) yuklangani sababli, ularning shaxsiy-liderlik salohiyati soya ostida qolib ketmoqda. Bo'lajak o'qituvchilarda ushbu sifatlarni shakllantirish oliy ta'lim muassasalaridagi o'quv-tarbiya jarayonini innovatsion tamoyillar asosida qayta loyihalash bilan bevosita bog'liqdir.

Bugungi kunda mamlakatimiz ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan tub islohotlarning muvaffaqiyati bevosita xalq ta'limi tizimiga kirib borayotgan yosh

mutaxassislarning kasbiy kompetensiyasi va shaxsiy sifatlariga bog‘liq. Bo‘lajak o‘qituvchilarda liderlik qobiliyatini shakllantirish nafaqat ularning shaxsiy yuksalishini, balki maktablardagi ta‘limiy muhitning sog‘lom va innovatsion bo‘lishini ham ta‘minlovchi asosiy mezondir. Pedagogik liderlik o‘qituvchining dars berish mahorati bilan birga, jamoani ijobiy maqsadlar atrofida jipslashtirish, dars jarayonida har bir o‘quvchining ichki salohiyatini kashf etish san‘atini ham anglatadi.

Oliy pedagogik ta‘lim tizimida talabalarning liderlik sifatlarini shakllantirish o‘quv jarayonini pedagogik modellashtirishni talab etadi. Ushbu jarayon motivatsion, kognitiv, amaliy va refleksiv bosqichlarni o‘z ichiga olishi lozim. Talabalarda tashabbuskorlikni uyg‘otish uchun ma‘ruza-seminar darslarida muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, mustaqil loyihalar yaratish va ularni ommaviy himoya qilish tizimidan foydalanish zarur. O‘qituvchilik kasbiga endigina qadam qo‘ygan yosh mutaxassisda liderlik salohiyatining yetarli darajada shakllanganligi uning kasbiy adaptatsiyasini (ko‘nikishini) tezlashtiradi va umumta‘lim maktablarida uzoq yillar davomida turg‘un, samarali faoliyat ko‘rsatishiga (kasbiy barqarorligiga) zamin yaratadi.

Tavsiya etilayotgan yechimlar va xulosa: Bo‘lajak pedagoglarda etakchilik salohiyatini yuzaga chiqarish uchun oliy ta‘limda monologik ma‘ruzalardan voz kechib, talabalarni mustaqil evristik fikrlashga, jamoaviy loyihaviy ishlarga va key-stadi (case-study) interaktiv texnologiyalariga yo‘naltirish lozim. Ta‘lim jarayonida har bir talabaga ma‘lum darajada sub‘yektlilik maqomini berish, ularni guruhlarda moderator yoki loyiha rahbari sifatida sinab ko‘rish metodikasini qo‘llash zarur. Bo‘lajak o‘qituvchida liderlik sifatlarining tizimli shakllanganligi uning kelgusi amaliy pedagogik faoliyatida maktab ma‘muriyati, o‘quvchilar jamoasi va ota-onalar bilan samarali hamkorlik mexanizmini yaratishda bosh strategik omil bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati / References

1. **Mirziyoyev Sh.M.** Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O'zbekiston” nashriyoti, 2021. – 464 b. (*O'zbekistondagi ta'lim islohotlari va kadrlar siyosatini asoslash uchun*)
2. **Muslimov N.A. va boshqalar.** Kasbiy ta'lim pedagogikasi. Darslik. – Toshkent: “Innavo-Ziyo”, 2020. – 315 b. (*Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish bo'yicha*)
3. **Ishmuhammedov R., Abduqodirov A., Pardaev A.** Ta'limda innovatsion texnologiyalar (ta'lim muassasalari pedagog-o'qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar). – Toshkent: “Iste'dod” jamg'armasi, 2008. – 180 b. (*Keys-stadi va loyihaviy ta'lim metodikasini asoslash uchun*)
4. **Mavlonova R., Rahmonqulova N.** Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: “Tafakkur bo'stoni”, 2013. – 230 b. (*O'qituvchining dars berish mahorati va liderlik xususiyatlari bo'yicha*)
5. **Bass, B. M., & Riggio, R. E.** *Transformational Leadership* (2nd ed.). Psychology Press, 2006. (*Pedagogik va transformatsion liderlik nazariyasini xalqaro miqyosda asoslash uchun*)
6. **Fullan, M.** *The New Meaning of Educational Change* (5th ed.). Teachers College Press, 2016. (*Ta'limdagi o'zgarishlar va o'qituvchi liderligining ahamiyati haqida*)
7. **Slastenin V.A., Podimova L.S.** Pedagogika: innovatsionnaya deyatelnost. – Moskva: IF “Magistr”, 1997. (*Pedagogik modellashtirish va innovatsion faoliyat bosqichlari uchun*)
8. **Asadov Yu.M.** O'qituvchining kasbiy barqarorligi va uni rivojlantirish omillari // *Pedagogik mahorat* ilmiy-nazariy jurnali. – Buxoro, 2022. – № 4. – B. 45–51. (*Kasbiy adaptatsiya va barqarorlik qismini asoslash uchun*)